

Kulturno društvo Studenci Maribor, Literarno - recitacijska sekcija VEDRINA

Jurčičevo in Ipavčevo leto

Letošnji **Teden ljubiteljske kulture** daje prednost umetniški besedi in poteka pod naslovom Jurčičevo in Ipavčevo leto. V ospredju sta postavljena literarno ustvarjanje in bralna kultura. Mag. Barbara Rigler, producentka JSKD za literaturo, ki je predstavila osrednje dogodke TLK, je poudarila, da smo imeli v času epidemije covid-19 na literarnem področju privilegij. Lahko smo nemoteno ustvarjali prek spleta. Tako so bili realizirani vsi redni programi literarne dejavnosti JSKD. Pisani besedi smo se še posebej posvetili člani Literarne sekcije VEDRINA, ki se udeležujemo tridesetih delavnic kreativnega pisanja po ZOOM-u. Vodi jih literarna kritičarka mag. Larisa Javernik. Pet članov VEDRINE obiskuje pesniške delavnice pri isti mentorici.

Literarna sekcija VEDRINA je pesnika, pisatelja in časnikarja ob njegovi 140 letnici smrti počastila s pesmimi in prozo članic:

VEDRINA - ZGODBE / maj 2021

Spomini na Josipa Jurčiča

V svojem odraščanju in še kasneje sem z Josipom Jurčičem preživela kar nekaj časa. Z njegovimi knjigami, seveda.

Najino druženje se je začelo že v osnovni šoli. Tisto Pripovedko o beli kači sem znala skoraj na pamet. V nižjih razredih sem uživala v branju pravljic in pripovedk. Zelo sem se vživljala vanje in jih pripovedovala bratrancu Milanu.

Tudi njega sem navdušila do te meje, da sva potem posamezne prizore odigrala na našem vrtu kar med zelenjavo. Naš vrt je postal rajski vrt, naša stara hiša pa graščina. Oder sva si naredila tako, da sva rjuhe obesila na fižolovke in potrebno za svoje gledališke kostume malo poiskala po naših omarah. Lastniki oblačil niso bili vedno navdušeni nad tem. Edina težava je bila, da sva oba hotela igrati plemiške vloge, kralja, kraljico, princa, princeso.

Tudi pozneje sem zelo rada brala Jurčiča. V Juriju Kozjaku sem trepetala stran za stranjo, da bi zares dočkala srečen konec. Sploh sem občutila pisateljevo veliko ljubezen do domače zemlje, do domačih ljudi, do našega zgodovinskega izročila. To občudovanje vsega »našega« se me je zelo dotaknilo.

V dobi odraščanja sem imela rada napete zgodbe, junaške like, ki so znali premagovati težave, pa nenadne zasuke v dogajanju. Jurčičeve like sem si lahko predstavljala, kot da so ob meni, tako živo so bili prikazani z opisi in dogajanji.

Prevzeli so me tudi pisateljevi liki, ljudje, ki so bili malo drugačni, malo posebni. Pa ne mislim samo na Desetega brata, tudi Domen je nekaj posebnega, prav tako Sosedov sin, pa Doktor Zober, Hči mestnega sodnika in še marsikateri stranski junak.

Ob spominu na Josipa Jurčiča mi zadiši po domači kuhinji, po mami, ki nekaj brklja okoli štedilnika. Trudi se, da bi bila čim bolj tiho, ker bi rada slišala vsako besedo zgodbe, ki sem jo brala na glas.

Danica Zlatar

Oslovska sodba v Slovenski vasi

(kratka zgodba)

V prelepi Slovenski vasi je živel osel Sivec. Živel je na kmetiji, kjer je služil za življenje z opazovanjem oslov na sosednji kmetiji. Občasno je o njihovem življenju poročal svojemu gospodarju. Za dobro opravljeno delo ga je vedno nagradil s priboljški.

Življenje je teklo v miru in sožitju do nekega usodnega popoldneva. Sivec je počival v senci košate jablane, žvečil mlade poganjke, prebavljal in rigal. Njegovo pozornost je pritegnilo vedro ovsa, ki ga je sosed postavil v bližino ograje. Nepremično ga je opazoval, sline pa mu kar niso nehale teči iz gobca. Porinil ga je skozi ograjo, a vedra ni dosegel. Sivec ga je opazoval nekaj dni zapored in razmišljal, kako bi se mu lahko približal.

Krasti se ne sme, me je učila mama. Ampak – ali sem jaz kriv, če mi ga postavijo pred gobec?

S kopiti je začel odmetavati prst izpod ograje. Po nekaj delovnih popoldnevih je dosegel vedro in hlastno požrl ves oves. Pri nečednem poslu pa ga je zalotil sosed.

Nemudoma je odhitel k njegovemu gospodarju in napovedal tožbo. Gospodar mu je ponudil odkupnino, če se naredi, kot da ni ničesar videl.

»S korupcijo se ne ukvarjam,« mu je odgovoril ta in ga prijavil.

Nekega zelo oddaljenega dne se je pričela razprava. Sivčev gospodar je svojemu varovancu priskrbel znanega in zelo dragega odvetnika. Ta je dosegel, da so razpravo prekinili, ker se je tega dne Sivec zaradi prebavnih motenj slabo počutil.

Nadaljevali so malo pred zastaranjem zadeve. Tožilstvo in obramba sta dosegla poravnavo na podlagi krivde zaradi neizogibne skušnjave, ki je olajševalna in razbremenilna okoliščina. Dogovorili so se, da bo vsak v skupnosti prispeval skodelico ovsa. To se nikomur ne bo v kašči preveč poznalo, vedro pa bo kljub temu polno.

Tako se je tudi zgodilo. Gospodar pa se je s Sivcem preselil na svojo kmetijo ob morju, kjer sta uživala ob čudovitem pogledu na zaliv, kopanju v ogrevanem ribniku in opazovanju novih sosedov.

Nekega dne je osel Sivec opazil ob sosedovi ograji velik otep sena.

Zaključek zgodbe pa potrebujejo samo osli.

Ksenija Šešerko

MILENA NEMEC – TLK 2021 – JOSIP JURČIČ
Pošiljam pesem, za katero me je navdihnila satira oz.
humoreska Josipa Jurčiča z naslovom Kozlovska
sodba v Višnji gori.
V pesmi sem se na nekoliko humoren a vendar
kritičen način dotaknila nedavnih dogodkov v
Mariboru.

Pravična sodba v Mariboru ali Red mora bit pa pika

Punca z masko je na trgu stala,
v drobnih rokah velik je plakat držala.

Na plakatu je pisalo,
da ni prav, kar dijakom se godi
pa da nazaj v šolo si želi.

Moža v modrem sta jo popisala,
a ona še naprej pokončno tam je stala.

Oblast je odločila,
da mora pred sodnika.

Red mora bit pa pika.

Ko na sodišče so jo poklicali,
prijatelji z objemi so jo pričakali.

Da nič narobe ni naredila,
je množica nemirno vzvalovila.

Možje v modrem so se spraševali:

je prav, da tu stojimo,
kot da te drobne punce se bojimo?

Na koncu je sodnica odločila
red mora bit in ji hudo kazen dosodila.
Punca mora zopet v šolo it.
Tam pridno mora se učit.
Življenje mora uživat in pa srečna bit.

JOSIP JURČIČ: Pišem, torej sem!

Že 67 let je, odkar je kipar Lojze Kogovšek ustvaril moj kip. Kar dobro me je zadel, sem zadovoljen. Zadovoljen pa sem tudi, da so me postavili prav v Mariboru – v mestu, s katerim sem še kako povezan. Na obrobju grajskega kompleksa, ob cesti poleg vodnjaka stojim. Za mojim hrbtom se baha baročni grad, čez cesto pa mi seže pogled vse do veličastne stavbe Prve gimnazije. Tudi do nagrobnika sodelavca Antona Tomšiča na vzhodnem obrobju Maistrovega trga ni daleč. Nikoli mi ni dolgčas, okrog mene je noč in dan živahno. Kot jezikoslovec in kritična oseba rad prisluškujem govorici mimoidočih, saj me zanima, kako danes ljudje govorijo. Poslušam, jih gledam in se kdaj pa kdaj tudi čudim.

Ustavita se mlada mamica in otrok.

- Mami, ta možakar pa ima lase in brke kot naš ati. Kaj pa drži v rokah? Je to svinčnik in beležka?
- Tako je. Ugani, kaj je bil po poklicu.
- Pisatelj? Novinar?
- Oboje.
- Ampak potem mu manjka še mobitel, pa fotoaparater ali kamera, diktafon ...
- Ja, če bi živel danes, bi najbrž imel še vse to.

Mimo pride gruča dijakov Prve gimnazije. S pametnimi telefoni v rokah, slušalkami na ušesih, tablicami ... To jih tako zaposluje, da se skoraj ne pogovarjajo več med seboj. Mene, prvega slovenskega poklicnega časnikarja in romanopisca, sploh ne opazijo! Pa se v šoli učijo o slovenskih pisateljih. Slišim čudne izraze kot ful, šit, kul, glup, dbest, itak, lajf, tastari, tastara ... Že vem – to je sleng, tudi mi smo bili najstniki, smo hoteli nekaj svojega, to je moda. Kriva je tudi današnja globalizacija. Vsi ti izrazi so večinoma povzeti iz tujih jezikov in mladi so zanje še posebno sprejemljivi. Ampak za majhen narod, kot smo

Slovenci, je to lahko nevarno. Za naš jezik smo si skozi stoletja močno prizadevali, da smo ga uspeli ohraniti. Tudi naloga zanamcev je, da zanj skrbijo, in predvsem – da ga uporabljajo, samo tako bo preživel.

Ustavi se razred šolarjev z učiteljico, ki učence vpraša:

- Kaj mislite, kaj bi nam ta mož povedal, če bi lahko govoril?

- O, kako rad bi jim spregovoril, če bi mi bilo dano! Pa vprašal bi jih, ali radi berejo. Pa tudi, ali sami kaj pišejo razen »esemesov«? Tudi kakšen dnevnik, pismo ali celo pesem? Rekel bi jim:

Pred vami stoji pisatelj, ki je že kot dijak pisal zgodbice, veliko slovenskih besedil sem napisal. In to v slovenščini, to bi še posebno poudaril. Seveda, danes se jim zdi samoumevno, da izhajajo časopisi v slovenskem jeziku, v preteklosti pa ni bilo tako. Maribor je bil bolj nemško kot slovensko mesto in za takratne gosposke ljudi je bil pomemben le nemški jezik. Za nemško prebivalstvo je v Mariboru (takrat Marburgu) izhajal časopis Marpurgerica – Marburger Zeitung, zato smo takratna napredna slovenska mladina izdali časopis Slovenski narod. Jaz sem bil eden od njegovih urednikov. Večkrat sem ga napisal od prve do zadnje strani kar sam. In potem utrujen zaspal kar v uredništvu, na kavču za zavesami.

Milena se oglasi: - Učiteljica, jaz sem pa prebrala od tega pisatelja povest Jurij Kozjak o Turkih. Pri Cenetovih pa so doma gledali film o Desetem bratu. Eden od učencev je še vedel, da je Jurčičev junak Krjavelj »hudiča na dvoje presekal«.

Mimo prideta dva profesorja in se mi poklonita.

- Jurčič, ti si ogromno naredil za slovenski jezik v Mariboru, hvala ti. Mladi zanesenjaki ste takrat delali v težkih, skromnih razmerah, zato si prezgodaj izgorel in umrl, komaj 37-leten.

Dobro si poznal lažne »rodoljube« in rad smešil njihove napake. Če samo pomislim na tvojo Kozlovsko sodbo v Višnji Gori!

- Ja, Jurčič je bil rodoljub v pravem pomenu besede, je dodal drugi. Takšnih danes ni več, da bi se borili za ideale kot je dobrobit svojega naroda, svet se je čisto zmaterializiral.

- Še nekaj je treba razumeti. Prvi slovenski pisci so morali t. i. meščansko slovenščino šele ustvariti in uveljaviti. Jurčič je pri tem nedvomno oral ledino. Njegov Deseti brat velja za prvi slovenski roman. Pisal in urejal pa je tudi takratni edini slovenski časopis Slovenski narod, prek katerega je uveljavljal slovenščino, po načelu: Če ne pišeš, te ni. Zato pišem – torej sem! V »svojem« časopisu so Slovenci dokazovali, da obstajajo, v njem so poudarjali svoj jezik in kulturo ter zahtevali zase enake pravice, kot so jih imeli Nemci, s katerimi so v mestu sobivali.

Mimo prihajajo in odhajajo turisti, domači in tuji. Od vsepovsod so, govorijo italijansko, nemško, angleško, kitajsko, poljsko ... Prihajajo prijateljsko in so dobrodošli. Svet postaja majhen kot velika vas. Mogoče je kdo od njih celo bral katero od mojih del, ki ga je našel na knjižni polici v neki tuji deželi, pa ne ve nič o meni. Moja dela so namreč prevedena v več kot 50 jezikov, predvsem

slovanskih. Prepričan sem, da imamo veliko skupnih vrednot, domačini in tujci, ki pridejo in odidejo. To so na primer svoboda, prijateljstvo, živeti v miru in ne nazadnje domovina ter materni jezik.

Zaključim lahko z besedami, da sem zadovoljen na tem »svojem« oglu. Ugotavljam, da je na mariborskih ulicah slišati največ slovenskega jezika in da je tu slovenščina doma, čeprav se sliši »po štajersko«. Mogoče pa so današnji meščani le premalo skrbni do svojega jezika in ga ne ščitijo dovolj pred vdorom tujk? Blaženi Anton Martin Slomšek je nespoštovanje maternega jezika štel za greh. Kako dragocen je le-ta, se marsikdo zave šele, ko mu ga poskušajo vzeti. Jezik je kot naš dom, širše gledano pa identiteta naroda. Pa saj se ne pritožujem, Mariborčani me cenijo, tudi ulico v središču mesta med Gosposko in Vetrinjsko so poimenovali po meni. Čeprav kratka, »moja« ulica živi, vsak dan je polna življenja.

Nedaleč od tu, na Slomškovem trgu, pa tudi tabla na stavbi št. 5 spominja na sedež uredništva Slovenskega naroda.

Nada Holc

Zvedavi Danijel

S sinom sva se pogovarjala, kako sem ga nekega pusta našemila v Turka. Ko so ga ljudje videli, so mu zaradi svetlih las rekli, da je janičar. Te besede on ni razumel in če si ga vprašal, kdo je, je povedal, da je Janin čar. Vsi so se mu smejali, kajti meni je ime Jana in on je moj sin.

Moj sedemletni vnuček Danijel je poslušal najin pogovor in me je vprašal:

»Babica, kdo je janičar?«

»Veš, Turki so bili zelo krvoločni narod,« sem mu razlagala. »Prihajali so v naše kraje, tu so ropali, požigali, pobijali ljudi, majhne fantke pa so vzeli staršem, jih odpeljali s seboj in jih vzgojili v vojake. Te so imenovali janičarje. Na svoje domače kraje in na starše so pozabili in so prihajali z vojsko ter se borili proti svojim domačim, ne da bi se tega zavedali. Bili so najhujši bojavniki.«

Zavzeto me je poslušal, nato pa vprašal:

»Kaj se nikoli niso spomnili svojih staršev?«

»Ja, včasih se je zgodilo, da se je kdo spomnil. Pokazala ti bom knjigo, ki govori o tem.«

Poiskala sem knjižico Josipa Jurčiča Jurij Kozjak, slovenski janičar.

Povedala sem mu, kdo jo je napisal. Vsak dan sem mu prebrala poglavje ali dve in sva se o tem pogovarjala. Ko sem mu po nekaj dneh knjigo do kraja prebrala, je razglabljal:

»Peter je bil zares nesramen. Najprej je napravil tako, da so Jurija ugrabili. Potem je povedal kmetom, da so Cigana Samola vrgli v vodo, on pa mu je rešil življenje. Hotel pa je tudi, da bi Marko umrl. Kako je pa Josip Jurčič vse to vedel?«

»On je bral knjige o Turkih in v šoli se je o tem učil.«

»Se bom jaz tudi učil v šoli o Turkih?«

»Seveda se boš, pri zgodovini. Pa tudi o pisatelju Josipu Jurčiču se boš učil, to pa pri slovenščini.«

»Kaj je pisatelj Josip Jurčič še kaj napisal?«

»O, on je veliko napisal! Pisal je pravljice, krajše in daljše zgodbe in celo roman. Napisal je prvi slovenski roman Deseti brat.«

»Babica, kaj je to roman?«

»To je zelo zelo dolga zgodba, cela knjiga. Bolj debela kot knjiga o Juriju Kozjaku. Veliko pripoveduje o mnogih ljudeh.«

»Kaj je Josip Jurčič že umrl?«

»Oh, Danijel, Josip Jurčič je že kdaj umrl.«

»Še preden si se ti rodila?«

»Seveda. Dosti prej.«

Ogledala sva si kip Josipa Jurčiča, ki je postavljen v Mariboru blizu gradu.

»Vidiš, kaj ima ta stric Josip Jurčič v rokah?« sem ga vprašala.

»V eni roki ima svinčnik, v drugi pa knjigo.«

»Zakaj?«

»Zato, ker je pisal knjige.«

»Tukaj so mu postavili kip, ker je štiri leta živel v Mariboru. Bil je urednik časopisa Slovenski narod.«

»A Slovenski narod se je časopis imenoval? Kaj je to urednik?«

»Ja, tako se je imenoval. Urednik pa je tisti, ki skrbi za vse to, kar je v časopisu napisano.«

»Zakaj je pa Josip Jurčič umrl?«

»Pravzaprav je mlad umrl, ker je dobil hudo bolezen tuberkulozo. Letos mineva že 140 let od njegove smrti.«

»Če ne bi tako mlad umrl, bi še več napisal, a ne, babica?«

»Morda pa res. Nazadnje je pisal knjigo, ki je pa ni dokončal. Po njegovi smrti jo je do konca napisal drug pisatelj Janko Kersnik.«

»Se je Josip Jurčič rodil v Mariboru?«

»Ne, Danijel, saj sem ti rekla, da je tu živel samo štiri leta. On se je rodil na Dolenjskem, blizu tistega samostana Stična, v katerem je Jurij Kozjak spet spoznal svojega očeta. Tisti kraj, kjer se je rodil Jurčič, se imenuje Muljava. Enkrat se bomo peljali tja in si bomo to ogledali.«

»Pa lahko greš v njegovo rojstno hišo?«

»Seveda, saj je muzej. Tam je postavljena tudi Krjavljeva hiška. Zelo zanimivo.«

»Jupiii! Se že veselim!«

Jana Hartman Krajnc